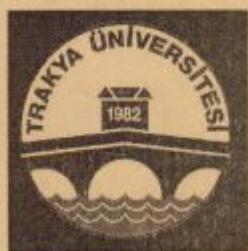

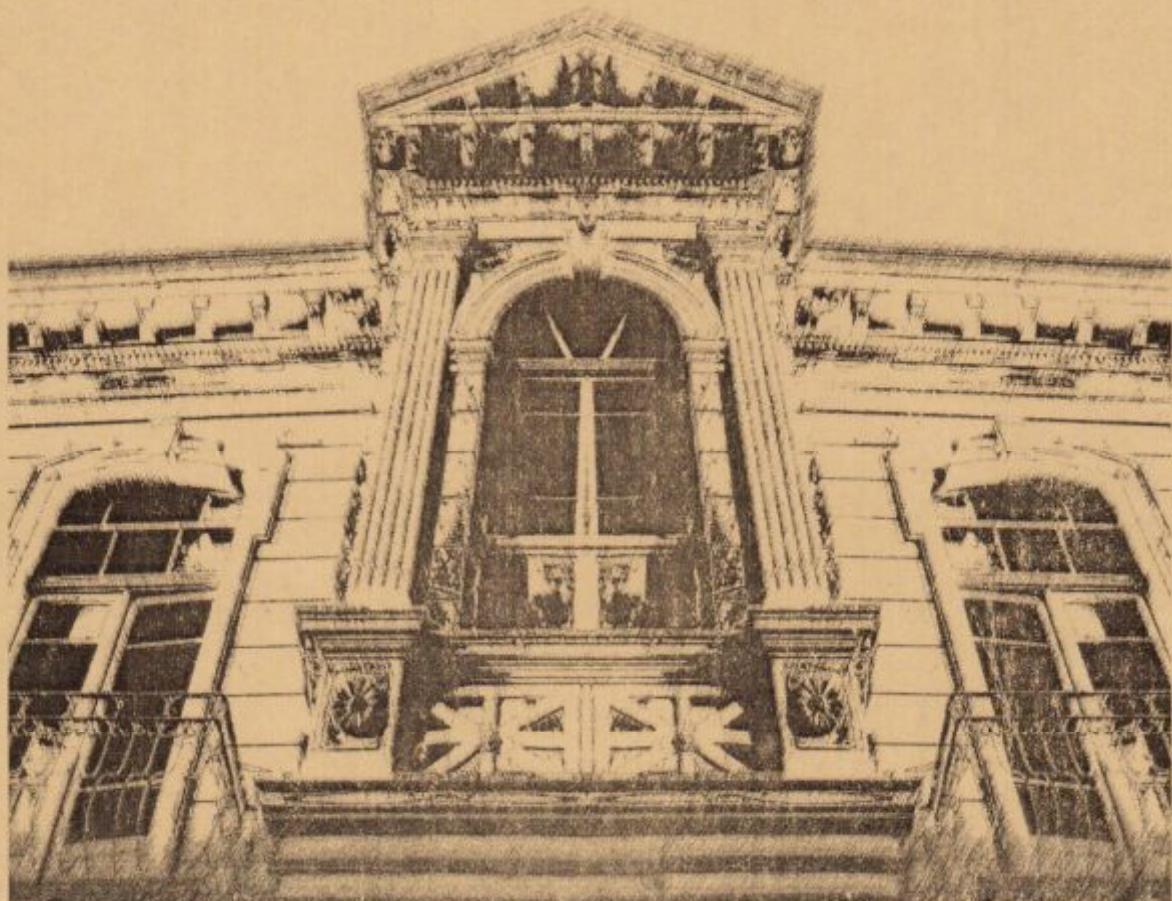
3. ULUSLARARASI SİNAN SEMPOZYUMU 12 – 13 Nisan 2007
3rd INTERNATIONAL SINAN SYMPOSIUM 12th – 13th April 2007

TARİHSEL KENT VE YÖRESEL MİMARİYE KONUT

HOUSING IN HISTORICAL CENTERS & RURAL AREAS

Trakya Üniversitesi, Mühendislik – Mimarlık Fakültesi,

Mimarlık Bölümü EDİRNE / TÜRKİYE

Trakya University, Faculty of Engineering & Architecture,
Department of Architecture EDIRNE / TURKEY

Hakem Heyeti / Scientific Committee

Prof. Dr. Hüseyinov, E. (AÜ)
Prof. Dr. İlhan, N. (YTÜ)
Prof. Dr. Küçükkaya, A. G. (TÜ)
Prof. Dr. Özek, V. (TÜ)
Doç. Dr. Abdullayeva, E. (AÜ)
Doç. Dr. Mikayilova, M. (AÜ)
Doç. Dr. Salimova, A. (AÜ)
Doç. Dr. Sazak, Ş. (TÜ)
Doç. Dr. Urlandova, A. (SÜ)
Yrd. Doç. Dr. Akansel, S. (TÜ)
Yrd. Doç. Dr. Hajiyeva, S. (AÜ)
Yrd. Doç. Dr. Iordanova, M. (BBA)
Yrd. Doç. Dr. Sirel, A. (TÜ)
Yrd. Doç. Dr. Mihlayanlar, E. (TÜ)
Yrd. Doç. Dr. Kaprol, T. (TÜ)
Yrd. Doç. Dr. Kiran Çakır, H. (TÜ)
Yrd. Doç. Dr. Kırımlı, Y. (AÜ)
Yrd. Doç. Dr. Zülfikar, H. C. (TÜ)
Yrd. Doç. Dr. Pop, V. (CÜ)
Öğr. Gör. Canitez, İ. S. (TÜ)
Öğr. Gör. Kartal, S. (TÜ)
Öğr. Gör. Kısa Ovalı P. (TÜ)
Arch. Yordanova D. (BBA)

Editörler / Editorial Board

Gülçin Küçükkaya

Berk Minez
Selin Arabulan
Bilge Ataç
Hatice Kiran Çakır
Semiha Kartal

Sekreterya / Secretary

Yasemin Fidan (TÜ)
Adres / Address ;
Trakya Üniversitesi,
Müh. Mimarlık Fakültesi,
22180 Edirne / TURKEY
Tel:00902842261217/1020
Fax:00902842261225
E-mail; arc@trakya.edu.tr

* Kitapta yer alan bildiriler, ilan edilen teslim tarihine kadar sekretaryaya ulaşan bildirilerdir.

* Kitaptan kaynak gösterilmeden alıntı yapılmaz, yayın izni olmadan kısmen ya da tamamen çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ÖNSÖZ	i
PREFERENCE	ii
SEMOZYUM AÇILIŞ KONUŞMALARI	iii-vi
SEMOZYUM PROGRAMI	vii-xii

BİLDİRİLER / PAPERS

Abdullayeva, Elmira	Violation Of Ecological Stability Of Habitations <i>Yerleşmelerde Ekolojik Dengenin Bozulması</i>	1-6
Akansel, Sennur Sirel, Ayşe Minez, Berk	Geçmişten Günümüze 'Marka Kent Edirne'- Konut Gelişimi <i>From Past to Present The Development of Settlement in The Brand City of Edirne</i>	7-12
Akkurt, Hümeyra Birol	İzmir Kenti Levanten Konut Yerleşim Alanlarının Dönüşümü <i>The Transformation of The Residential Areas of Levantines Within The City of Izmir</i>	13-18
Altın, Müjde	Türkiye İçin Enerji Etkin Konut Stratejileri <i>Energy Efficiency Strategies For Housing in Turkey</i>	19-22
Arabulan, Selin Varlı, Ertan Minez, Berk	Toplu Konut Olgusuna Kısa Bir Bakış ve Edirne Uygulamaları <i>A Brief Overlook to the Fact of Collective Housing and Applications in Edirne</i>	23-28
Aydın, Elif Özlem	Buldan Geleneksel Konutları ve Çağdaş Hayata Adaptasyonları İçin Genel Öneriler <i>Traditional Buldan Houses and General Suggestion For Their Adaptation to Modern Life</i>	29-34
Aykal, Demet Özbudak, Berivan	Tarihi Konutların Çağdaş Yaşama Katılımı Değerlendirmesinde Yeni Fonksiyon Önerileri <i>New Function Suggestions to the Historical Houses for Evaluating Them in Contemporary Life Style</i>	35-40
Bakır, İbrahim Kalfaoglu,Sami Canan, Fatih	Geleneksel Türk Evinin Geleceğin Çevreye Duyarlı Konutuna Katkıları Açısından Değerlendirilmesi <i>The Evaluation of Traditional Turkish House in Terms of its Contribution to Future House Sensitive to The Environment</i>	41-48
Baytin, Çiğdem	Kentsel Yenileme Çalışmalarında Tasarım Rehberi <i>Design Guides in Urban Regeneration Studies</i>	49-54
Benian, Esin Dalgıç, Gülay	Edirne-Karaağaç Mahallesi'nde Sosyo-Kültürel Yapıının Konut Mimarlığına Yansımaları <i>Reflection of The Socio-Cultural Structure on Architecture at Karaağaç Quarter of Edirne</i>	55-60

Canitez, İlker S. Canitez Tülay	Bükme Saç Profillerle Konut Üretimi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği House Construction With Light Gauge Steel And Applicability in Turkey	61-66
Çakır, Hatice Atık, Damla Oğuzhan, Adil	Edirne'de Konut Alanlarının Verimli Kullanıl(ama)masına İlişkin Bir İrdeleme An Investigation on Efficiently Use of Residence Areas in Edirne	67-72
Dalkılıç, Neslihan	Geleneksel Yaşam Alanlarında Mekansal Dizim: Midyat Evleri Spatial Syntax in Traditional Dwellings, Midyat Houses	73-80
Eyüpgiller, Kutgün Topçubaşı, Mine Yaylalı, İrem	Darende'de Geleneksel Konut Mimarisinin Korunması Conservation of Traditional Residential Architecture in Darende	81-86
Eyüpoğlu, E., Aysun Vatansever, Nilüfer	Kirkclareli Kentsel Sit Alanı Yerleşimi, Koruma Sorunları ve Öneriler Kirkclareli Urban Settlement in Classical Era, Protection Difficulties and Suggestions	87-92
Güney, Yasemin İnce	Transformations of Sofa: From Central Hall to Corridors <i>Sofanın Evrimi: Orta Mekandan Koridorlara</i>	93-100
Hajiyeva, Sabina	Houses of Sheki <i>Sheki Evleri</i>	101-106
Halifeoğlu, Fatma Meral	Geleneksel Diyarbakır Evleri ve Yeniden Kullanım Sorunları Traditional Houses of Diyarbakır and Issues Concerning Their Reusage	107-112
Huseynov, Emir	Rehabilitation of Housing in Baku Historical Center <i>Bakü Tarihi Merkezinde Konut Rehabilitasyonu</i>	113-118
Iordanova, Miriana	18th - 19th C. Housing in the Historical Bulgarian Sites - Town Cores And Architectural Heritage Reserves <i>Bulgaristan Sit Alanlarında 18 ve 19. Yüzyıl Konut Mirası- Tarihi Merkezler ve Mimari Miras Koruma Alanları</i>	119-126
Kaprol, Timur	Türkiye'de Apartman Evinin Bir Kültür Varlığı Olarak Koruma Sorunu Ve Çözüm Önerisi Conservation Issues For The Apartment House as a Cultural Heritage in Turkey	127-134
Kartal, Semiha Özbalta, Türkan G.	Binalarda Güneş Enerjisi Kullanımı ve Enerji Tasarrufu Efficiency of Solar Energy in Buildings and Energy Saving	135-140
Kırmızı, Mahmut Tugrul	Kültürel Hatıraların ve Mirasın Korunması Yönünde Ulusal Planlama Politikası ve İdeolojisi – Türkiye'de Konut Olgusunun Tarihsel Bağlamda İrdelenmesi Konusunda Kısa ve Öz Bir Güncellemeye Towards a National Planning Policy and Ideology for Preserving Cultural Memories and Heritage - A Brief Update of the Historical Context to Housing in Turkey	141-146
Kiray, Mine Tanac	Tarihi Evlerin Koruma Problemleri "Doğanbey- Şirince" Preservation Problems of The Historical Houses Case of "Doğanbey-Şirince"	147-152

Mikayilova, Mehriban	Architectural Styles of Baku of The 19-Beginning of 20 Centuries <i>XIX. ve XX. Yüzyıl Başında Bakü Mimarısında Stiller</i>	153-158
Orbeyi, Nil Koroglu Kurugöl, Sedat Baykan, Ceren	Kirkclareli Kent Dokusu İçinde Geleneksel Konutların Malzeme Açısından Değerlendirilmesi, Koruma ve Öneriler Traditional Houses' Evaluation By Materials at The Urban Integrity of Kirkclareli Conservation and Proposals	159-164
Ovalı, Pınar Kısa Özek Veyis	Enerji - Etkin Konut Tasarım Ölçütleri: Edirne Energy - Efficient Building Design Criteria: Edirne Sample	165-172
Özenç, Aycan Çakır, Hatice	Enerji Tüketiminde Isı Yalıtımının Önemi: Edirne Örneği Importance of Heat Insulation in Energy Consumption; Edirne	173-178
Özkaban, Feyzal	Ondokuzuncu Yüzyıl Kastamonu Konutları Değişim Süreci ve Yeniden Kullanım Olanakları Transformation Process in The Nineteenth Century Residences Of Kastamonu And The Re-Use Possibilities	179-184
Perker, Z. Sevgen Kaprol, Timur	Mimari Mirasın Çağdaş Yaşama Katılımı: Cumhalkızık-Bursa, Kültür Parkuru-Antalya Involvement of Architectural Heritage Into Modern Life: Cumhalkızık-Bursa, Culture Promenade-Antalya	185-192
Pop, Virgil	Reconversion of the Architectural Reservation Areas as a Consequence of Academic Training <i>Akademik Eğitimin Bir Sonucu Olarak Kentlerin Koruma Alanlarındaki Dönüşüm</i>	193-200
Pop, Virgil Borda, Adrian	Urban Conservation Through Economic Revitalisation <i>Ekonomik Canlandırma Vasıtasıyla Kentsel Koruma</i>	201-206
Salimova Ayten Karimli Yegane	Bakü'de Konut Problemleri Housing Problems in Baku	207-212
Sazak, Şaduman	Türkiye Nüfus ve İskan Politikası Tarihi The History of Policy of Turkish Settlement and Population in Anatolia	213-218
Şahin, İsmet	Türkiye'de Konut Geliştirme Politikalarına İlişkin Kamusal Yönetimin Uluslararası Örneklerle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Comparative Analysis of Public Governance With International Examples in Relation to Dwelling and Urban Development Policy in Turkey	219-224
Şahin, İsmet Arslan, Pınar	Toplu Konut Açık Alanlarının Planlanmasına İlişkin Bir Araştırma, Örneklemeye: İstanbul Sinanoba, Başakşehir, Ataköy Konakları An Analysis, Relation to Planning Mass Housing Open Spaces: Sampling: İstanbul Sinanoba, Başakşehir, Atakoy Konakları	225-232
Şahin, Murat	Kırsal Yerleşimlerin Gestalt Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi Re-exploration of The Quality of Gestalt In Rural Patterns	233-236

<i>Sirel, Ayşe Akansel, Sennur Varlı, Ertan</i>	Kooperatifler Tarafından Oluşturulan Konut ve Yakın Çevrelerinde Kullanılabilir Açık Alanların Yaratılmasında Kentsel Tasarım Endişesi ve Edirne Örneği Consideration of Urban Design in Creation of Usable Open Spaces in House and Near Surroundings Composed by the Cooperatives and in Case of Edirne	237-242
<i>Turgut, Hülya Yıldız Kellett, Peter İnalhan, Göksenin</i>	Kültür, Mekan ve Zaman Culture Space and Time	243-250
<i>Türk, Ali Özkaya, H. Gökcen Çelebi, M. Elif</i>	Isparta Tarihi Kent Merkezinde Konutlar Houses in the Historical Center of Isparta City	251-258
<i>Uçar, Hatice</i>	Edremit Tarihi Dokusunda Tarihi Rum Evleri: Bir İnceleme ve Bazı Yorumlar Traditional Greek Houses of Edremit: An Examination and Some Reflections	259-266
<i>Umaroğlu, Filiz Mihlayanlar, Esma</i>	Konutlarda Duvar Elemanlarını Oluşturan Katmanların Sıralanışının Su buharı Geçişi Açısından Önemi The Importance of The Water Vapour Transition Due to the Level Orders Which Make Wall Elements in Buildings	267-274
<i>Urlandova, Andrea</i>	Conservation and Rehabilitation of Urban Areas - Selected Problems Kentsel Alanların Koruma ve Rehabilitasyonu – Seçilmiş Problemler	275-280
<i>Yeler, Gülcen Özek Veyis</i>	Doğa Koşulları ile Birlikte Şekillenen Göçebe Yaşam Düzeni Konutları Nomadic Life Style Dwellings That Are Shaped By Natural Conditions	281-286
<i>Yordanova, Dolya</i>	Conservation & Rehabilitation Policies and Contemporary Use of Housing Monuments (18th-19th C.) in Ancient Plovdiv's Ensemble, Bulgaria Bulgaristan Koruma ve Rehabilitasyon Politikaları; 18 ve 19. Yüzyıl Filibe Evlerinin Çağdaş Kullanımı	287-292
<i>Yüksek, İzzet Esin, Tülay Yıldız, Ali</i>	Kırklareli Kırsal Mimarısında Kullanılan Geleneksel Yapı Malzemeleri: Üretim Şekilleri ve Sürdürülebilirlik Olanakları Traditional Construction Materials Used in the Rural Architecture of Kırklareli: The Production Methods And The Sustainability Opportunities	293-300
SEMOZYUM FOTOĞRAFLARI		301-302

MİMARİ MİRASIN ÇAĞDAŞ YAŞAMA KATILIMI: CUMALIKIZIK-BURSA, KÜLTÜR PARKURU-ANTAKYA

INVOLVEMENT OF ARCHITECTURAL HERITAGE INTO MODERN
LIFE: CUMALIKIZIK-BURSA, CULTURE PROMENADE-ANTAKYA

Arş. Gör. Z. Sevgen Perker

Yrd. Doç. Dr. Timur Kaprol

Uludağ Üni. Müh.-Mim. Fak., Mimarlık Bölümü, Bursa, Türkiye

Trakya Üniversitesi Üni. Müh.-Mim. Fak., Mimarlık Bölümü, Edirne, Türkiye

zisperker@uludag.edu.tr, timurkaprol@trakya.edu.tr

Abstract

Concrete effects on the settlements which result from the socio-economic and socio-cultural systems, this result has been mainly achieved with the active contribution of joint projects such as "Civil Community Foundation-University-Public Management Cooperation" set as an objective in European Urban Condition, and which are promoted European Union. After examining the works based on multi-partnership as protection mechanism in the involvement of architectural heritage in modern life, the obtainment of a shared method will make up the main theme of this study in parallel with the example project. Two cities-two examples (Cumalikizik-Bursa, Culture Promenade-Antakya) both of which set roots in life in our country. The issues chiefly stressed in the European Urban Requirement are as stated below: First-The improvement of the cities physical appearance, Second-the restoration of house stock, Third-Creating social and cultural opportunities, Fourth-The development of communities and ensuring the involvement of the public. This Requirement, in which those issues are dealt with, aims at determining the global guide principles, emphasizing the qualitative aspects of urban development and life quality. Accordingly based on the project of "Conservation of Cumalikizik and Ensuring its Continuation" has been set with the aim of conserving and ensuring the continuation of Cumalikizik-Bursa, which is one of the significant examples of the rural architecture during the Ottoman period "The Project Antakya Culture Promenade" which is located on Gazi Paşa Street in Antakya a city whose origins date back to Antiquity has been similarly formed to ensure its involvement in the daily life, both these projects which have been shaped with the mutual attempts of the local and central management university and civil community representatives will be examined in a comp rate way in this study.

With these two sample works, the issues of improvement as physical setting, the restoration of house stock, the creation of social and cultural opportunities the development of communities and ensuring the involvement of public as stated in the European Urban Requirement, will be proved and the way of applying them in the real life will be discussed together with the application methodology. The architectural features of these two settlements which have been studied in the first part will be stressed. In the second part, on the other hand work done under the scope of physical, social, economics and cultural aspects of these settlement samples will be comparatively dealt with. The Functional role of the institutions and foundations associated with the studies pointed above will be particularly emphasized. In the conclusion the importance of the duties of those who have shared responsibility in obtaining data in the studies will be discussed and the data available will be accordingly assessed. The conservation mechanism obtained as result of the method applied in such project with many partners will be clearly defined and thus discussed in the communiqué.

GİRİŞ

Kentsel mimari, bir kentin kimliğini ve belleğini sürdürmesini sağlayan kalıcı ögelerin şekillendirdiği mirastan oluşur. Bunun kapsamına kentin bulunduğu yerin, topografyasının ve ikliminin ürünü olan doğal ögelerin yanı sıra, insan becerisinin, sanat ve kültür değerinin ürünü olan ögeler de girer. Bu miras, genellikle, geçici veya sürekli ihtiyaçlar veya modalar sonucunda oluşan ek ögelerle tamamlanarak gelecek kuşağa aktarılır. Yerel yönetimler, kentsel mirasın korunmasını ve sürdürülmesini sağlamak için yeni yapılanma ve koruma çalışmasında, sorumluluğunu üstlenir. Bu sorumluluk gereği; Eski bir binanın korunmasıyla, bir yörenin karakteri de korunmuş olacağı ve kentsel mimari mirasın tüm kentler için geçerli olduğu, Avrupa Kentsel Şartında vurgulanır. 1980'li yılların başlarında ülkemizin mimari miraslarını yerel yönetim ve ülke bazında inceleme sonrası, Uluslararası düzeyde yapılan çalışmaları da değerlendirerek, mimari mirası yeniden yaşama katmaya çalışıldığı gözlenir. Avrupa Kentsel Şartının kapsadığı ilkeleri incelediğimizde; Korumanın, kamuoyunun ve kentsel miras maliklerinin o mirasın değeri konusunda bilinçlenmesiyle ve Koruma politikaları ile gerçekleşebileceğinin aktarılmaktadır. Bu koruma politikasında ise korumanın tüm toplumunca benimsenmesi için modern iletişim ve özendirme tekniklerinin kullanılarak, okul çağlarından itibaren gençlerin bilinçlendirilmesine ağırlık verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Korunacak yapıların veya yapı gruplarının çirkinleşmesini, yıkma uğramasını, başkalaşmasını ya da karakterinin değişmesini önlemek için kamu otoriteleri gerekli denetim yöntemlerini ve yetki mekanizmalarını oluşturması gereği de vurgulanır. Finansman genellikle kamu otoritelerinin kaynak kapasitesini aştığı için, özel sektörle ortaklık ve özel kişilere yönelik teşvikler gerektirir. Bu teşviklerden bazıları Avrupa Kentsel Şartında şu şekilde ifade bulur: Yıkmak yerine restorasyonu özendirmeye yönelik vergi önlemleri ve mali teşvikler sunulmalı; Kamu kurumlarının elinde bulunan kentsel mirastan sorumlu olmalıdır. Gönüllü çalışma kampları, öz girişim kampanyaları ve sit alanları özendirilmeli,

korumaya katılımın pratik yöntemleri yanı sıra aynı zamanda, yararlı, öğretici bir etkiye de sahiptir. Belli sanatların ve tekniklerin sürdürülmesi ve bazen de canlandırılması gerekmektedir. Farklı ihtiyaçlar farklı nitelikte eğitim sağlanmasını gerektirmektedir. Eğitim meslekте ve toplumda ilerleme fırsatları yaratacaktır ve bu da zanaatkarın konumunun iyileşmesi açısından önemlidir. Eğitimin Kentsel mirasın korunmasında rol alması kaçınılmazdır. Bu mirasın genel planlamada aslı bir ögesi kılınarak çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi de öncelikle gereklidir. Kentsel mirasın korunması alanında çalışan ekipler, birden çok disiplinle ilgili olmalı ve diğer sektörle politikalarla-ekonomik gelişme, kültür, konut, çevre, vb. aktif bağlantı kurmalıdır. Kentin bir açık hava müzesi haline gelmemesine özen gösterilmelidir. Restorasyon, binalara çağdaş bir yaşam sağlamalıdır. Kamu makamları, binaların kendi kendine korunacağı bir çerçeve oluşturmak yolunda girişimler de bulunmalıdır. Kentsel mirasın korunması genellikle başarılı kentsel ekonomik canlanma demek olacağının Koruma bir kentin hem turistler için hem de iş çevreleri için çekiciliğini artırr. Çünkü koruma çalışmasında emek yoğundur, işsizliği azaltmada çözüm sunmakla birlikte enerjide, ham maddede ve altyapıda tasarruf sağlar.

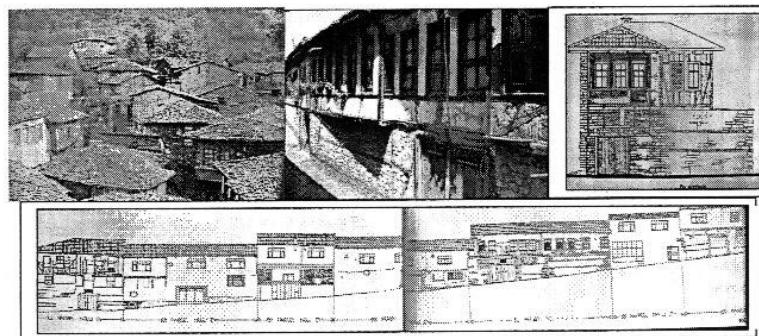
CUMALIKIZIK VE ANTAKYA'NIN KONUMU-TARIHİ GELİŞİMİ, YERLEŞİM DOKUSU, KONUT MİMARİSİ, SOSYO-KÜLTÜREL VE EKONOMİK YAPISI

Kentlerin fiziksel ortamının geliştirmek için var olan konut stokunun onarımı ile toplumsal ve kültürel fırsatların yaratılması, toplulukların geliştirilmesi ve halk katılımının sağlanması Cumalikızık Koruma Yaşatma, Kültür Parkuru çalışmalarında yaşam bulmuştur. Tüm bu ilkeler kapsamında, tarihi doku da gerçekleşen uygulamalar ortak katılım ile yaşam bulmuştur. Bu çalışmaların detaylanmasımdan önce kısaca sözü edilen iki yerleşimi tanımk ve geçmiş yaşam kurguları hakkında bilgilendirme aşağıda sunulmuştur.

Cumalikızık

Yerleşimin konumu ve tarihi gelişimi; Bursa kent merkezine yaklaşık olarak 12 km. mesafede ve Uludağ yamaçlarında konumlanmış yerleşim, Orhangazi Vakfiyesi'ne bağlı bir vakıf köyü olarak, Kayı Boyu Türkleri tarafından kurulmuş, bölgede ki 7 köyden biridir. Kuruluşu 1300'lü yıllara dayanan ve Oğuzlar'ın Kızık boylarından günümüze miras kalan Cumalikızık'ın doğal, fiziksel ve sosyal değerleri ile ulusal ve uluslararası düzeyde büyük önem taşımaktadır.

Cumalikızık yerleşim dokusu: Bursa – Ankara karayolundan Cumalikızık'a yönelikinde, yerleşime girişte, giriş meydanı ile karşılaşılır. Geleneksel konutların meydanın üç tarafında konumlandığı, meydan girişinin iki yanında tarihi mezar taşlarının bulunduğu mezarlık, meydan ortasında ise iki anıt ağaç yer almaktadır. Yerleşimin merkez noktası ise cami ve kahvehanelerin bulunduğu, yerleşimin girişine göre daha üst bir noktada yer alan orta alandır. Cumalikızık'ta kayrak taşları ile döşeli olan sokaklar; topografya verilerine uygun biçimde organik şekilli sokaklar ortasından su akışına verecek şekilde biçimlenmiştir.

Şekil 1 Cumalikızık yerleşim fotoğrafları ve cephe rölöveleri

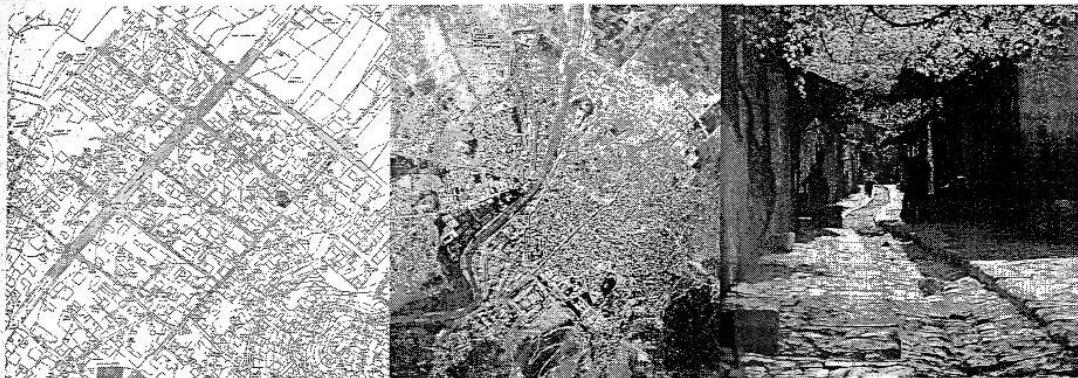
Geleneksel konut mimarisi: Cumalikızık'ta Türk Evi plan şemasına sahip 50'nin üstünde tescilli sivil mimarlık örneği konut bulunmaktadır. Genellikle 2-3 katlı olan geleneksel konutların alt katları ahşap hatılı kaba yontu taş duvar iken üst katları kerpiç dolgulu ahşap karkas tekniginde inşa edilmiştir. Çatıları alaturka kiremit ile örtülü olan konutların, dış cephelerinde çivit mavı, sarı, yeşil ve beyaz renkler olduğu göze çarpmaktadır. Çift kanatlı ahşap avlu kapılarından girilen Cumalikızık konutlarının avlu duvarları ahşap hatılı kaba yontu taş ile oluşturulmuştur.

Diğer Eserler: Sivil mimarlık örneği konutların yanı sıra cami, hamam, tarihi mezar taşları, tarihi çeşme ve anıt ağaçlar yerleşimin önemli varlığıdır. Yerleşimin yakın çevresinde Bizans'tan kalma bir kilisenin varlığı bilinse de bugün sadece temelleri yerinde durmaktadır. Günümüzde orta meydanda yer alan caminin yaklaşık 300 yıllık bir geçmişe sahip olduğu tahmin edilmektedir. Ahşap taşıyıcılar ile ayakta duran yapının batı duvarında bulunan kalemişi cami tasvirleri dikkat çekmektedir.

Sosyo – Kültürel ve Ekonomik Yapı; Geçmişte geçimini sadece tarım ile sağlayan Cumalıkishık halkı için günümüzde tarımın yanı sıra bir turizm gelirinden söz etmek de mümkündür. Önceleri yetiştirebilen tarım ürünlerinin çeşitliliği ve miktarında günümüzde önemli bir azalma söz konusudur. Geçmişte en önemli geçim kaynağı olan kestanenin 1950'li yıllar sonrasında bir ağaç hastalığı nedeniyle kuruması yerleşim insanının ekonomik durumunu değiştirmiştir. Ancak yerleşimin geleneksel yaşam biçimini büyük ölçüde sürdürmektedir.

Antakya

Kentin konumu ve tarihi gelişimi: Anadolu'nun güneyinde yer alan kent; Asi nehri ile beslenen Amik Ovası'nın güneydoğu ucunda, Asi Nehri'nin kuzey ve güney kenarlarında yer alır. Antik çağdan günümüze kadar çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan kent, XIX. Yüzyıldan beri nehrin karşı tarafında, kuzeybatıdaki düzülüklerde kurulan yeni mahallelerle büyütüerek kendi mimari karakteri içinde gelişmiştir. Yeni Antakya'yı nehir ile, Habib Neccar Dağı arasında kalan Eski Antakya'ya, bağlayan dört köprüden üçü yenidir. Kentin merkezinde yer alan bugünkü mozaik müzesi yanındaki yeni köprüünün yerinde; Roma Çağrı'dan 1972 yılına kadar kullanılmış olan köprü yer almıştır. İÖ 4.bine kadar dayanan yerleşmelerin bulguları ile karşılaşılan bölgede, tarihi süreç içinde Misis hakimiyeti, Hurri, Hittit, Babil, Büyük İskender, Roma, Pers İmparatorluğu, Bizans, Selçuklu, Haçlı İstilası, Memluklar, Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde kalan kent, her dönemde yaşadığı deneyim ile kültür mozaiği olarak günümüze gelmiştir.

Birbirini dik kesen sokakların oluşturduğu yapı adaları

1969 tarihli hava fotoğrafı

Özgün sokak kaplamasının görüldüğü Antakya Sokağı 1973

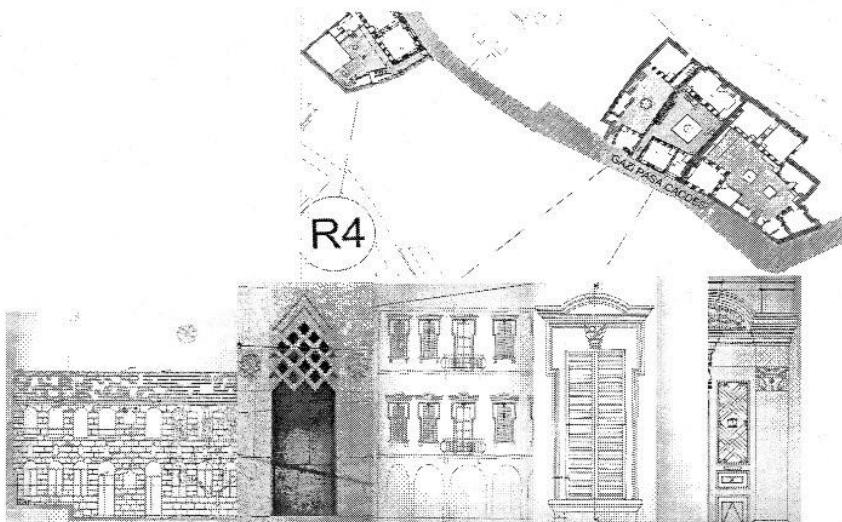
Şekil 2 Antakya Kent Planı ve fotoğrafları (Demir 1996-3)

Antakya'da Tarihi Sokak Dokusu; Antik dönemde Hippodamos isimli bir mimar tarafından, Anadolu'da ilk kez izgara plan şemasının uygulandığı kentin sokakları, yakın zamana kadar, parke taşlarla kaplı olarak işlevini sürdürmüştür. Kuruluşunda uygulanmış izgara kent planı ile Antakya, Helenistik Çağ kenti özelliğini günümüze yansitan kentte, kuzey-güney ve doğu-batı doğrultusunda gelişen sokaklar, topografyanın getirdiği zorlamalar karşısında bazen başka yöne açılmıştır.

Antakya'da topografik koşullar nedeniyle sokakların alışılmış yönlenmeye uymadığı ve kent planının düzgün olmayan bir dikdörtgen şeklindeği anlaşılmaktadır. Osmanlı döneminde doğal gelişim sürecini yaşayan yerleşim, Ulucami ve Uzun çarşı ile bağlantılı olarak, cazibe merkezi özelliğini kazanmıştır. Sıcak iklim koşulunun getirişi olan dar, gölgeli ve parke taşı kaplı sokakları, yoğun yağışın sokak yapısına yansımıması olan sokak ortasına yerleştirilmiş su kanalları ve yüksek duvarlı evleri ile Anadolu'da kent mimarisinde yer almaktadır.

Antakya Geleneksel Konut Mimarisi; Avlulu plan tipinin egemen olduğu konut, avlu etrafında konumlanan odalar ve ıslak hacim mekânları, fiskiyeli havuzun ve kuyunun yer aldığı gölgeli ve bitki örtülü iç avluludur. Konutların zemin katları taş, üst kat ise ahşap karkas olarak inşa edilmiştir.

İç mekânda tavan döşemesi ve dolap kapaklarında naklı zengin ahşap oymacılığı ürünlerile karşılaşılır. Avludan girilen odalarda mekanı bölen dolap içinde gizli üst kat çıkışını sağlayan ahşap merdiven yer alır. Bu ahşap merdiveni barındıran ve avluya bakan taş duvarda zengin taş oymacılığı işleri dikkati çeker. Bu taş duvar bezemesin de konutu inşa ettiren ailenin etnik özelliğin yansıldığı konut, kültürel bir köprü olarak gelecek kuşaklara aktarılmaktadır.

Sekil 3. Antakya, Kültür Parkuru içinde yer alan konutlara ait rölöve çalışmaları örnekleri

Sosyo – Kültürel ve Ekonomik Yapı; Tarihi süreç içinde; kent halkını oluşturan Müslüman, Ortodoks, Musevi, Katolik ve Protestan inancındaki topluluk, kültür mozaiği olarak çeşitlilik sunmaktadır. Günümüzde yaşamını tarım, ticaret ve turizm ile sağlayan Antakya halkı için günümüzde tarımın yanı sıra bir turizm gelirinden söz etmek de mümkündür. Yöresel ürünleri ile ön plana çıkan kent, geçmişten günümüze, Amik ovasının kurutularak tarıma açılması ile de tarım alanında daha etkin olarak söz sahibi olmuştur. Geçmiş dönem el sanatları (sabunculuk, el sanatları, baharat, süt ve süt ürünleri imalatı vb) üretim alanları kent de ki kültürel miras olarak günümüzde hayatı geçirilmek istenmektedir. Bu anlamda eski yapılara yeni işlev çalışmaları ile çöküntü alanları rehabilite edilerek, yaşamın tarihi yapıların korunarak iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

HIZLI GELİŞİMİN KENT MİRASI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE CUMALIKIZIK VE ANTAKYA'DA KENTSEL MİRASI KORUMA GEREKÇELERİ

Sanayileşme ile tarıma dayalı geleneksel toplum geride kalmaya başlaması, nokta ekonomisinden mekan ekonomisine geçilmesi, sosyal ve kültürel sistemi eskisinden farklı yeni bir toplum yapısını olmuştur. Bu yeni toplum yapısı, durağan olmadıktan, içeriği teknoloji ve ortaya çıkan yenilenmelerle birlikte kendi içinde sürekli gelişip, değişmektedir. Bu değişim, kentin merkezinde gözlenebilir. Bu merkezi yerleşim yeri, çevresine belli mal ve hizmetleri sunan bir kent merkezidir. Bu kent merkezi, kentte yapılan ticaret, sosyal yaşam hakkında bilgi vermektedir.

Az gelişmiş ülkelerdeki büyük şehir yapısı, göçlerin yarattığı baskı, sihhatsız şehirleşme ve tarihi kent dokusunun rölatif eskimesine sebep olmaktadır. Özellikle kentin yerli halkı tarafından, yöresel ve doğal koşullar içinde inşa edilen, kendi kültürünü yansitan, belirli gereksinimleri karşılayan ve ait olduğu toplumun mekansal gelişim ve değişiminde belge niteliği taşıyan geleneksel kent dokusu, göçlerle gelen düşük gelirli nüfusa terk edilmekte, burada yaşayan halk ise imar ve alt yapısı tamamlanmış yeni konut alanlarına yerleşmektedir. Kentin çekirdeğini oluşturan tarihi merkez ise değişime uğramaya mahküm olmakta ve sonuca tahrip olarak, bozulmaktadır.

Cumalikızık Koruma Yaşatma Projesi Gerekçesi: Tarihi, kültürel, mimari ve sosyal anlamda pek çok değere sahip olan Cumalikızık yerleşiminde aynı zamanda; Tarihi ve doğal dokunun yıpranması, kaçak yapılaşma baskısı, şehrə göç ile nüfusun azalması, yönetim modelindeki değişim (köyden mahalleye dönüş), tarım kazancının azalması, aile yapısındaki değişim, eğitimde yetersizlik, gibi pek çok sorun yaşanmaktadır. Bütün bu sorunların ortaya konmasının ardından Osmanlı Dönemi kırsal mimarisinin önemli örneklerinden olan Cumalikızık yerleşimini koruyarak yaşatma ve geleceğe aktarma hedefiyle 1998 yılında "Bursa Yerel Gündem 21 Cumalikızık Koruma Yaşatma Proje" çalışmaları başlamıştır. Cumalikızık Koruma - Yaşatma Projesi kapsamında Yerel Gündem 21 çatısı altında, Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim, Üniversite ve Sivil Toplum Örgüt Temsilcileri ile iş adamları, gönüllüler ve Cumalikızık temsilcileri ortak çalışmak için bir araya gelmişlerdir. Tüm ortaklar Cumalikızık'ta sürdürülebilir kalkınmayı demokratik katılımla gerçekleştirmeye hedefiyle fiziki, ekonomik, sosyo – kültürel boyutlarda ve Cumalikızık'ı ulusal ve uluslararası anlama tanıtma boyutunda pek çok çalışmayı gönüllü olarak sürdürmüştürlerdir.

Antakya Kültür Parkuru Çalışması Gerekçesi: Kentin tarihi oluşumunu ve toplumsal yapısını yansıtınmak ve de rölatif eskime nedeni ile köhneleşmeye başlayan mahallede kültürel ve mimari değerleri yok olmaktan kurtarmak için parkur üzerindeki konutlarda yaşayan halkın burada yaşamamasını özendirmek için tarihi alanının rehabilitasyonu hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için, ilk aşamada ortak çalışmalar ile elde edilecek konut rölövelerinin ve restorasyon projelerinin hazırlanması, üniversite-sivil toplum örgütü-yerel yönetim işbirliği ile gerçekleşmiştir. Antik dönem izini bünyesinde barındıran Kurtuluş Caddesini, kent merkezine ve Asi Irmağı kenarına bağlayan Gazi caddesi üzerindeki tarihi konutların seçilme nedeni; burada yaşamış ve yaşayan halkın, dini İnançlarını ve kültürel kimliğini yansıtmasıdır. Bu çalışmada tarihi merkezde toplumsal oluşumun sergilenebilmesi yanı sıra turizm amaçlı bir çekim merkezi kente kazandırılmak istenmiştir. Gazi Caddesi, üzerindeki sözü edilen konutların restorasyonu için gerekli olan rölöve çalışması Sivil toplum Örgütü-Yerel Yönetim- Üniversite İşbirliği ile gerçekleştirılmıştır. Çalışma sürecinde Gazi Paşa Caddesine ait sokak siluetleri ile 12 adet konuta ait rölöve tamamlanmış, restorasyon projesi hazırlığında özverili bir çalışmayı kapsayacak bu aşama kısa bir süreç içinde gerçekleştirilmiş ve Antakya Belediyesine sunulmuştur. Projelendirme aşamasından sonra finansal kaynak temininde veri olarak kullanılabilecek çalışmadan, finansman temini aşamasında yararlanılmıştır, ikinci bir çalışma ile Kurtuluş caddesi üzerinde yer alan konutların restorasyona ait girişimler de hayata gerilmiştir.

CUMALIKIZIK KORUMA YAŞATMA PROJESİ VE ANTAKYA KÜLTÜR PARKURU ÇALIŞMALARINDA MERKEZİ VE YEREL YÖNETİM, ÜNİVERSİTE VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ İŞBİRLİĞİNİN KORUMA MEKANİZMASI İÇİNDEKİ YERİ

Cumalikızık Koruma Yaşatma Projesi: Osmanlı Dönemi kırsal mimarisinin önemli örneklerinden olan Cumalikızık'ın, korunarak yaşatılması ve geliştirilerek geleceğe aktarılması amacı ile bir eylem planı gerçekleştirmek üzere, 1998 yılında "Bursa Yerel Gündem 21 Cumalikızık Koruma Yaşatma Projesi" çalışmaları başlatılmıştır. Cumalikızık Koruma Yaşatma gönüllülerini olan merkezi yönetim, yerel yönetim, üniversite ve sivil toplum örgüt temsilcileri ile iş dünyası, gönüllüler ve Cumalikızık temsilcileri ortak eylem planını gerçekleştirmek için Yerel Gündem 21 çatısı altında bir araya gelmişlerdir. "Cumalikızık Koruma Yaşatma Projesi" adı altında başlatılan bu projede ortaklar katkuları ile ortaklar arası ilişkilerin düzenlendiği bir protokol hazırlanmıştır. Proje, çok ortaklı olduğu gibi çok boyutlu olma özelliği de göstermektedir. Cumalikızık Koruma Yaşatma Projesi çalışmaları fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel boyutların yanı sıra eğitim ve tanıtım boyutlarında da sürdürülmüştür. Tarihi, kültürel, mimari mirasın korunarak yaşatılmasını hedefleyen bu projede günümüze kadar farklı ortaklar tarafından gerçekleştirilen çalışmalarдан çeşitli örnekler aşağıda verilmektedir.

Fiziksel Boyut Çalışmaları: Cumalikızık Koruma Yaşatma projesi öncesinde yerleşimin rehabilitasyonu için ilk teşebbüs olarak; Mimarlar Odası Bursa Şubesi tarafından uzun süreli olarak bir ev kiralanmıştır. Bu ev Mimarlık öğrencilerinin yaz stajlarını Cumalikızık'ta yapabilmeleri için restore edilmiştir. Bu örnekleme takiben yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen Cumalikızık'taki diğer yatırımlar, yerel yönetimler tarafından hayatı geçirilmiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesinde 4 ev satın alarak, birini pansion, bir diğerini lokanta olarak restore ettirmiş ve Cumalikızık'lı bir işletmeciye kiraya vererek, yerleşim halkına ve yatinumciya örnek sunmuştur. Diğer bir örnekleme çalışması ise Bursa Yıldırım Belediyesi tarafından, Cumalikızık arşivi olarak restore edilmek amacıyla bir ev satın alınması ve restorasyonuna başlanması ile gerçekleşmiştir. Rölöve ve Restorasyon çalışmaları süresince Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün yanı sıra İTÜ Mimarlık Fakültesi, K.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Yeditepe Üniversitesi Mimarlık Bölümü tarafından yerleşim için pek çok mimari fikir üretme ve staj çalışması gerçekleştirilmiştir. Üniversite desteği rölöve çalışmaları yanı sıra yangın önleme desteği, tarımsal rehabilitasyon desteği olarak sunmuştur. Örneğin Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyeleri ile Makine Mühendisliği Bölümü Öğretim üyelerinin ortak bir çalışması olarak yerleşimin taşıdığı büyük yangın riskine karşı önlem almak amacıyla "Bursa Cumalikızık Köyü Örneğinde Tarihi Yapıtlarda Yangın Güvenlik Önlemleri ve Yangından Korunma Projesi" isimli araştırma projesi geliştirilmiştir. Bu projede Bursa Büyükşehir Belediyesi ile Yıldırım Belediyesi'nin verdiği teknik ve finansal destek ile Uludağ Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Mimarlık ve Makine Mühendisliği Bölümleri'nin verdiği proje desteğini alan Cumalikızık halkı, içme suyu ve yerleşim geneli yangın önlemleri için gerekli su tesisatı çalışmalarını imece usulü ile gerçekleştirmiştir. Yerel yönetim tarafından gerçekleştirilen diğer bir çalışma olarak; Cumalikızık'da giriş meydanında Yıldırım Belediyesi mülkiyetindeki konaklama ünitesinde Bursa Yerel Gündem 21 Cumalikızık Koruma Yaşatma Proje ofisi açılmıştır. Cumalikızık halkına proje desteği ve teknik destek vermek amacıyla 2 yıl süreyle bir mimar ofiste görev almıştır. Bursa Tophane UNESCO Gençlik Derneği ve Almanya Kulmbach UNESCO Kulübü tarafından bir ev satın alıp restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra aynı dernek tarafından, evlerin restorasyonlarına destek vermek amacıyla kooperatif binasında kurulan marangozhane'de köy gençlerine marangozluk mesleği kazandırılması için çalışmalara başlatılmıştır. ÇEKÜL Vakfı'nın koordinatörlüğünde, Türkiye Odalar Borsalar Birliği'nin sağladığı finans desteği ile diğer fiziki boyut ortaklarının da katkılarıyla 27 evin dış cephe ve çatı onarım çalışması gerçekleştirilmiştir. Cumalikızık Doğa Parkı'nın da projelendirilerek

hizmete açıldığı yerleşimin, Turizm Bakanlığı'ndan alınan finans desteği ile Cumalıkishik'in aydınlatma armatürleri, bank, çöp kutuları vb. gibi kent mobilyalarının alımı yapılmıştır.

Kültürel Boyut Çalışmaları: Cumalıkishik'in özgün motifinin ortaya çıkarılması ve çoğaltımasına ilişkin çeşitli çalışmalar sonucunda özgün motifin küpe çiçeği olduğuna karar verilerek, Cumalıkishik'in geleneksel yemek kültürünün yaşatılması amacıyla birtakım çalışmalar gerçekleştirılmıştır. Cumalıkishikli bayanların bu konuda örgütlenmesi için çalışmalar yürütülmüş ayrıca Cumalıkishik halkının katılımı için tiyatro, sinema, orta oyunu ve benzeri çeşitli kültürel faaliyetler düzenlenmiştir. "Cumalıkishik'in Dünü-Bugünü" isimli bir panel düzenlerek, Uludağ Üniversitesi'nde yürütülen proje ile ilgili akademik çalışmalar, öğretim üyeleri tarafından bu panelde, Bursa halkına ve Cumalıkishik halkına aktarılarak Cumalıkishiklilerin katkıları da alınmıştır. Cumalıkishik'in sosyo-kültürel yapısını canlandırmaya yönelik çalışmalar kapsamında değerlendirilecek bir "Kültür Evi" projesi de hazırlanarak, yaşama geçirilmiş ve kullanılmıştır.

Sosyal ve Ekonomik Boyut Çalışmaları: Ekonomik kapsamında, Cumalıkishik'ta organik tarım projesinin bir modeli uygulanmıştır. Cumalıkishikli üreticinin çeşitli konferanslarla aydınlanması sağlanmış, organik tarım için gerekli fide ve fidan Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Yalova Atatürk Bahçe Bitkilerini Araştırma Merkezi tarafından temin edilerek kendilerine verilmiş ve üretimi sağlanmıştır. Yore halkın gelir kaynağının tarım olması nedeniyle yeni ahududu-bögörtlen çeşitlerinden fide verilerek, bitki hastalıkları ve zararları konusunda Cumalıkishiklilar bilinçlendirilmiştir. Cumalıkishik'ta bir gözleme evinin projesine ve uygulamasına mimari ve teknik destek verilmiş ve gözleme evinin hizmete açılması kolaylaştırılmıştır. Bu çalışmanın ardından Cumalıkishik'taki çeşitli evlerin alt katları özellikle hafta sonu için yemek yeme mekânları olarak kullanıma açılmıştır. Cumalıkishikli bayanların Bursa Hayvanat bahçesinde gözleme evi ve satış ünitesi açmaları sağlanmıştır. Cumalıkishik giriş meydanında hafta sonları organik ürün pazarı oluşturmaları ve gözleme satışı yapmaları desteklenmiştir.

Tanıtım Boyutu Çalışmaları ve Şenlikler: 1998 yılı Haziran ayında Cumalıkishik'i tanıtmak ve Cumalıkishik halkın kendi yerleşimlerinin önemli özelliklerinin farkına varmalarını sağlamak amacıyla yerleşimde 5000 kişinin katıldığı ilk şenlik düzenlenmiştir. Bu ilk şenliğin ardından her yıl haziran ayında yapılan ve artık gelenekselleşen "Cumalıkishik Ahududu Şenliklerinde" kültürel, sanatsal ve sosyal etkinlıkların yanı sıra çeşitli atölye çalışmaları da düzenlenmektedir. EmİT 99 Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı'nda Cumalıkishik'in tanıtım standı hazırlanmış ve Cumalıkishik halkın söz konusu fuara katılması sağlanmıştır. Bursa ve Cumalıkishik'ın yanı sıra Cumalıkishik Koruma Yaşatma Projesi'nin tanıtıldığı sergi fuarda en iyi stand ödülüne almıştır. Cumalıkishik yerleşimini tanıtan ve projeyi anlatan pek çok broşür ve fotoğraflı tanıtım metinleri hazırlamış bunlar hem projeyi tanıtmış hem de Cumalıkishik'da tanıtım için kullanılmıştır. Şenlik çağrı afişleri, posterler ve panoların yanı sıra Cumalıkishik Koruma Yaşatma Projesi'nin tanıtımı, örneklenmesi, Ulusal ve uluslararası platformlara taşınabilmesi amacıyla Türkçe-İngilizce bir yayın da hazırlanmıştır.

Gezi Etkinlikleri: Örnek olması amacıyla Şirince ve Birgi yerleşimlerine Cumalıkishik halkı için bir gezi düzenlenmiş ve bu etkinlik bir değerlendirme toplantı ile sonuçlandırılmıştır. İstanbul Uluslararası Turizm Fuarı'na gezi düzenlerek, Cumalıkishik halkın sergi standını görmeleri ve izleyicilerle iletişim kurmaları sağlanmıştır.

Antakya Kültür Parkuru Çalışması: Kültür Parkuru'nun da yer alan konutların rölöveleri kısıtlı zaman dilimi içinde süratle hazırlanmış, bu esnada mimarlık öğrencilerine, farklı yaşam kültürlerinin kentsel mekâna yansımاسının izlenim olanağı uygulamalı olarak sunulmuştur. Kültür Parkuru içinde yer alan Rum Ortodoks Kilisesi, Sermaye Camii ve Katolik Kilisesi kentin sosyal mozaığının yansımاسının kent içi önemli bir örneği olarak katılımcıların zihnine yer etmiştir. Çalışma sürecinde Antakya Valiliği ve Antakya Belediyesi; atölye olanağı, barınma ve konaklama imkânını, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi ulaşım, TMMOB Mimarlar Odası Antakya Şubesi ve Mustafa Kemal Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Kültür Parkurunun, bu zaman dilimi içerisinde, çalışma grubunca algılanması için rehberlik görevini üstlenmiştir. TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesinin Koordinatörlüğünde, Bursa Şubeye kayıtlı 7 mimar, Antakya Şubesi Yönetim Kurulu, Bursa Belediyesinden 1 restoratör y.mimar, 2 restoratör, Uludağ Üniversitesi, Mimarlık Bölümünden 1 doktor öğretim görevlisi, 1 restoratör y.mimar Arş. Gör, 28 Mimarlık Bölümü son sınıf öğrencisi, Mustafa Kemal Üniversitesi Arkeoloji Bölümünden 1 y.mimar öğretim görevlisi, 4 Arkeoloji Bölümü öğrenci çalışmalara katıldığı çalışmada; KÜLTÜR PARKURU projesinin yaşam bulması için gerekli ilk adım atılmıştır.

Yerel halkın yapılan çalışmalar hakkında, basın yayın organları ile bilgilendirilmesi, kültürel kimlik ve değerlerine sahip olması yönünde özendirilmesi çalışmaları da yapılmıştır. Bu amaçla; Kültür Parkuru yakınındaki bir konutu restore ederek, temsilcilik kullanımına açmış olan TMMOB Mimarlar Odası Antakya Temsilciliği, uygulamada öncü görevi üstlenmiştir. Tüm çalışma süreci takibinde Rölöve Çalışması kapsamındaki bir konut Antakya Muharip Gaziler Derneği tarafından restore edilerek yaşama geçirilmiştir. Küreselleşen dünyada böggesel değerlerin yaşatılması gerçeğinin ön plana çıktığı günümüzde, tarihi kent dokularının korunması ve çağdaş işlevlerle, dokusuna zarar vermeyecek şekilde planlanarak hayatı geçirilmesinde yerel yönetimlerin-üniversitelerin-sivil toplum örgütlerinin-sanayi kuruluşlarının imkânlarını bir

araya getirerek projelerde işbirliğine gitmesi, kente belirli bir döneme imza atmış kentsel dokuların, gerek sürdürülebilir kentleşme içinde bozulmadan gelecek kuşaklara aktarılması, gerek araştırmacılara geçmiş dönemlerle ilgili olarak sosyo-kültürel değerleri araştırabilme, gerekse kentin ekonomik-kültürel-sosyal yapısını belgeleme imkânını verecektir. Parkur yakınında yer alan Uzun Çarşı, Ulu Camii, Parkur başlangıcında yer alan Rum Ortodoks Kilisesi, Kurtuluş Caddesi tarafında bulunan Sermaye Camii, Katolik Kilisesi, Parkurun bitimine yakın bir konumda bulunan Sinagog kentin nüfus oluşumunu yansıtma birelikte, çevresinde bu bölgede ticari yaşamı sürdürden nüfus yapısını da barındırır. Bu gün Kentin tarihi çekirdeğinde farklı kültürel gruplardaki halk, oluşturduğu mozaığın parçası olarak bir arada yaşamaktadırlar. Kentin tarihi dokusunun korunması, verilecek işlevler ile zedelenmeden turizme açılması, kent ekonomisine katkı olağanı, Antalya Kültür Parkuru Projesinde kapsamında restore edilecek konutların, kullanıcıları değiştirilmeden hayatı geçirilmesi de alanın kültürel mozaığının yaşamamasını kılmaktadır.

SONUÇ

Avrupa Topluluğunun 1987–1991 yılları arasında Ar+Ge çalışmaları içinde yer alan, yaşam düzeyinin iyileştirilmesi, sağlık ve çevre koşulu mevcut değerlerin iyi irdelenerek değerlendirilmesi ve yaşanmış olguların sonucunda oluşan yapma çevre verilerinin doğru değerlendirmesi ile mümkündür. Bu noktada eğitim, öğretim ve araştırma yapmak ana görevi olan üniversitenin, bu tür bir çalışmada ortak olması kaçınılmazdır. Erişilmiş bilgileri depolayan, araştırma yaparak yeni bilgi üretken, geçmişe sahip çıkan, geleceğe ışık tutan bir kurum olan Üniversite bir taraftan genç kuşaklara mevcut bilgileri aktararak öğretim fonksiyonunu yerine getirmekte, diğer açıdan ise onları günün koşullarına uygun biçimde yönlendirerek onları eğitmekte, yeni çalışma ve araştırma alanlarına yönelik araştırmalarda öncülük görevini yapmaktadır.

Cumalıklızık ve Antalya gibi tarihi yerleşimler de tarihi ve doğal dokunun yıpranmasına; kaçaklaşma baskısı, göç ile nüfusun azalması, gidenlerin yerine konutu üreten kültür grubundan farklı kültür gruplarının yerleşmesi ile yaşanan rölatif eskime, yönetim modelindeki değişim (köyden mahalleye dönüş), tarım kazancının azalması, aile yapısındaki değişim, geleneksel konutlarda yaşayan halkın koruma için gerekli maddi yetersizliği, koruma eğitimde yetersizlik ve bilgisizlik, gibi nedenler sebep olmaktadır. Kültür varlıklarının yıpramasını engellemek için; Cumalıklızık ve Antalya'da Ortak Çalışma ile proje üretimi sonucu mevcut konutların rölöve ve restorasyon projelerinin hazırlanarak, Anıtlar Kurulu'na sunulmuş, gerekli izinlerin alınarak, restorasyonlar tamamlanmış ve ilgili konutlar ikamet veya konaklama tesisi olarak turizm işlevine açılmıştır. Bu çalışmalar başlamadan önce bu konutların korumasına karşı olan kullanıcılar, gerekli bilgilendirme ve uygulamalar sonucu bu konutların koruyucusu konumuna gelmişlerdir. Yerleşimler göç vermekten göç alır konuma geçmiştir. Restorasyon çalışmaları sonucu fiziki yaşam ortamının kalitesi yükseldiği çalışmalarдан, Cumalıklızık'ta yaşayan halkın bilgi ve becerisini artırıcı mesleki kurslar düzenlenmemiş, ev kadınlarının tüketici konumdan üretici konuma geçmeleri sağlanmıştır. Tüm bu çalışmalar içinde Avrupa kentsel Şartında yoğunlaşan dört konu üzerinde durulmuştur.

1-Fiziksel Ortamın Geliştirilmesi: Cumalıklızık'ta yerleşim alt-yapı sorunları giderilerek, yangın projesi hayata geçirilmiştir. Tarım ile ilgili rehabilitasyon çalışmaları başlatılmış, Frenbuaz bitkisinin Cumalıklızık'ta yaygın üretimine geçilerek, flora'dan geçim kaynağı elde edilmiştir. Antalya'da taş dösemeli ve antik döneme kadar uzanan sokak dokusu üzerinde yer alan asfalt kaplamaların kaldırılarak orijinal kullanımına dönüşümü gündeme gelmiştir.

2-) Mevcut Konut Stokunun Onarımı: Cumalıklızık'ta beş adet konutun onarımı, Rölöve- Restorasyon çalışmaları başlatılarak, örnek uygulamalarla yaşama geçirilmiştir. Bu restorasyonları izleyen, halk tarafından bireysel uygulamalar gerçekleştirmeye başlamıştır.

Antalya'da TMMOB Mimarlar Odası tarafından uygulanmış koruma örneğini takiben, Kültür Parkuru Çalışması içerisinde Antalya'da Muharip Gaziler Derneği tarafından, çalışma sürecinde rölövesi çıkarılarak gündeme gelen bir bina ile birlikte çarşı içinde yer alan ve altı restoran olarak kullanılan diğer bir yapı olmak üzere iki adet konut restorasyon görerek yaşama katılmıştır.

3-)Toplumsal ve Kültürel Fırsatların Yaratılması: Cumalıklızık'ta her yıl haziran ayında Cumalıklızık Şenliği yaşama geçirilerek yerleşimin tanıtımı yanı sıra yerleşimde halka kültürel fırsatlar yaratılmıştır.

Antalya Kültür Parkuru ile kente gelen turistlerin, kentin kültürel mozaiği kavraması için kültürel fırsat ile birlikte bölgede yaşayan halka toplumsal fırsatlar sunulmuştur.

4-)Toplulukların Geliştirilmesi ve Halk Katılımının Sağlanması: Her iki yerleşimde de yerel halka eğitim fırsatı sunulması planlanarak gerek turizm alanında gerekse gıda üretimi alanında çalışma ve gelir elde etme imkânı sunulmuştur. Cumalıklızık örneğinde tarimsal alanda çalışan veya ev kadın konumundaki kadın, üretici konuma getirilerek kendini ihtiyaçlarını sağlayabilecek konuma gelmiştir.

Az gelişmiş ülkelerdeki büyük şehir yapısı, göçlerin yarattığı baskı, sihatsız şehirleşme ve tarihi kent dokusunun rölatif eskimesine sebep olmaktadır. Özellikle kentin yerli halkın tarafından, yöresel ve doğal koşullar içinde inşa edilen, kendi kültürünü yansitan, belirli gereksinimleri karşılayan ve ait olduğu toplumun mekânsal gelişim ve değişiminde belge niteliği taşıyan geleneksel kent dokusu, göçlerle gelen düşük gelirli nüfusa terk

edilmekte, burada yaşayan halk ise imar ve alt yapısı tamamlanmış yeni konut alanlarına yerleşmektedir. Kentin çekirdeğini oluşturan tarihi merkez ise değişime uğramaya mahküm olmakta ve sonuca tahrif olarak, bozulmaktadır. Bu nedenle; halk kültürel kimlik ve değerlerine sahip olması yönünde bilişlendirilmelidir. Toplum yaşamında yer alan faaliyetlere bu alanlarda yer verilmelidir. Bu çalışmaların hayatı geçirilmesi; bilgi birikimi-iş gücü ve finansman gerektirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin kaynak kısıtlılığı nedeni ile gerekli finansman destegine Uluslararası çalışmalarдан edinilebilir, bu amaçla bilgi kaynağı, iş gücü ve finansman desteği için bir mekanizma gerçekleştirilebilir. Temelinde ortak çalışma yer alan ve mekanizma olarak tanımlanan bu sistem temelde koruma felsefesine hizmet etmektedir. Bu nedenle, koruma mekanizması olarak isimlendirilmesi de doğal bir sonuktur. Bu çalışmadan çıkarımda; ortak projelerin, tarihi ve kültürel mirası koruma felsefesine hizmet ettiği ve kültürel mirasın yansımalarını mimari değerlerin çağdaş yaşama katılımında metot olarak kullanılabileceğidir.

Kaynaklar

- Akıncıtürk, N.; Perker, Z.S., 2003, "Tarihi, Kültürel ve Yapısal Mirası Koruma Felsefesinde Ortaklık Projelerinin Önemi: Cumalıklızık Örneği", 1. Uluslararası Yerel Yönetimler Üniversite ve Sanayi İşbirliği Sempozyumu, Ankara.
- Akıncıtürk, N, Kılıç, M., 2004, "A Study on The Fire Protection Of Historic Cumalıklızık Village", Journal of Cultural Heritage.
- Anon., 1996, "Üniversite-Sanayi İşbirliği'nin Teşvikine Yönelik Politikalar, Mevcut Durum ve Yanılgılar:Doğu Tanımlamalar" TÜBA-TÜBITAK-TTGV Bilim-Teknoloji-Sanayi Tartışmaları Platformu, s:73-74, Ankara.
- Bilenser, E.; Bozkurt, O.; Kocabay Z., 2000, Türkiye Bursa Local Agenda 21 Cumalıklızık Conservation and Revitalization 98 Project, Özsan Matbaacılık, Bursa.
- Perker,Z.S., 2002, "Halk Mimarisi ve Cumalıklızık Örneği", 1. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu, s. 273-284, Bursa.
- Demir, A., 1996, "1 Antakya ve Çevresi: Genel Bilgiler" Çağlar İçinde ANTAKYA, Akbank Yayınları, İstanbul.
- Demir, A., 1996, "2 Eski Çağlardan Osmanlılar'a Kadar ANTAKYA", Çağlar İçinde ANTAKYA, Akbank Yayınları, s.21-26, İstanbul.
- Demir, A., 1996, "3 Sokaklar-Mahalleler" Çağlar İçinde ANTAKYA", s:197-207, Akbank Yayınları İstanbul.
- Erkan, H.,1993, "Sanayi Toplumunun Yapısal Değişimi", Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme, Türkiye İş Bankası Yayınları, s.7, İstanbul.
- Erkan, H., 1993, "Yeni Toplumun Yapısı:Bilgi Toplumu" Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme, s. 11, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Kaprol, T., 2002, "Dinler Mozaiği İçinde ANTAKYA", Güney Marmara Mimarlık, Sayı:13, s.32-39, Bursa.
- Küçükçirkin, M., 1990, "Üniversite-Sanayi İşbirliği Kavramı ve Tarihi Gelişimi", Üniversite Sanayi İşbirliği, s. 67, Türkiye Ticaret Sanayi Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yayınu, Ankara.
- Mimarlık Bölümü Öğretim Üyeleri, 1998, "Cumalıklızık Koruma Yaşatma Projesi ve TMMOB Mimarlar Odası Bursa Şubesi İşbirliği İle 1998 Yılında Yapılan Basılmamış Rölöveler", Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Mimarlık Bölümü Öğretim Elemanları; Bursa Büyük Şehir Belediyesi; Mimarlar Odası Bursa Şubası, 2002, "Antakya Kültür Parkuru Basılmamış Rölöve Çalışmaları", Bursa.
- Perker, Z.S., 2004, "Geleneksel Ahşap Yapılarımızda Kullanım Sürecinde Oluşan Yapı Elemanı Bozulmalarının Cumalıklızık Örneğinde İncelenmesi", Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Saker, E., Bozkurt, O., Kocabay Z., 1999, Bursa Yerel Gündem 21 Cumalıklızık Koruma Yaşatma 98 Projesi, Bursa.
- Toksöz, F.,1997, "Türkiye'de Yerel Yönetimler", Yoksulluğu Önleme Stratejileri, Sivil Toplum Kuruluşları Diyalogu, s.261-264, Diyarbakır.
- Uğur,A., 1997, "Sosyo-Ekonominde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü", Yoksulluğu Önleme Stratejileri, Sivil Toplum Kuruluşları Diyalogu, s.273-27, Diyarbakır.